

Kortspelet Klimatkoll rangordnar olika vardagsaktiviteter efter hur stor klimatpåverkan de har. Tanken är att genom spelet skapa samtal om hållbarhetsfrågor på ett avdramatiserat sätt. Bild: Bernd Juergens, Henrik Montgomery, Sergey Breev, Dmitrii Melnikov, Montage: Tove Lillsund

 Den här artikeln kan bara du som prenumererar läsa.

Så mycket kostar dina latvanor i både kronor och klimatavtryck

Livsstil • Äta godis, spela dataspel och se på tv – du kan fortsätta med dina lata vanor med hyfsat gott klimatsamvete. Det finns betydligt större utsläppsbovar att ta sig an. – Vi kan ha det riktigt gött även med betydligt lägre utsläpp, säger Erik Sterner, klimatpedagog.

Maria Backman BILD: Sanna Tedeberg

🕒 09:12 - 10 apr, 2023

I slutet av mars släppte FN:s klimatpanel IPCC sin senaste och mest alarmerande rapport hittills. Den visar att utsläppen av växthusgaser fortsätter att öka och att utsläppsbudgeten för 1,5-graders målet riskerar att ta slut redan 2030.

Och bara någon vecka därpå kom Klimatpolitiska rådets rapport, som gav den svenska regeringens klimatpolitik underkänt med råge.

– I genomsnitt släpper svensken idag ut 8-9 ton koldioxid per år. Det är en minskning från 11 ton de senaste tio åren. Men Sverige har som mål att vara klimatneutralt 2045. Det innebär att vi ska ner till netto noll ton, säger Erik Sterner.

De största källorna till utsläpp av växthusgaser i Sverige är transporter, industri och jordbruk. Men för att vi ska nå nettonollutsläpp (det vill säga så låga utsläpp som möjligt, och där de återstående utsläppen klimatkompenseras) behöver fokus också läggas på ökad beskogning och koldioxidinfångning. Det är i dagsläget är försumbart, säger Erik Sterner.

“Vad orsakar mest växthusgaser under ett år: att äta blandkost, duscha med standardmunstycke tio minuter om dagen eller att skaffa en ny mobiltelefon?” GP:s fotograf och reporter sätts direkt på prov av Erik Sterner, klimatpedagog och forskare på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet (svaret hittar du i fotnoten här nedan). Bild: Janerik Henriksson/TT

1/7

Ett spel för att skaffa sig klimatkoll

Så hur kan den lilla människan göra skillnad? Och vilka är de okända miljöbovarna?

Som en hjälp att förstå hur det vi konsumerar i vardagen påverkar klimatet har Erik Sterner tillsammans med David Andersson, Stefan Wirsenius och Jonas Karlén, forskare vid Chalmers tekniska högskola respektive pedagog vid Göteborgs universitet, tagit fram kortspelet Klimatkoll. Tanken är att genom spelet väcka frågor och skapa samtal om hållbarhetsfrågor på ett avdramatiserat sätt.

Kortspelet rangordnar olika vardagsaktiviteter efter hur stor klimatpåverkan de har. Det har översatts till flera språk och har hittills nått över 100 000 skolelever i Sverige och i flera andra länder, framför allt genom ett kommunikationsprojekt där forskarna har beviljats pengar från Formas (ett forskningsråd för hållbar utveckling).

”

Jag är bra på att sopsortera, kan jag då kosta på mig en

flygresor? Nej, inte om du inte använder en trovärdig klimatkompensation.

Forskarna har tagit fram beräkningsförklaringar för varje kort och läroplansanpassade övningar för olika ämnen. Den långsiktiga målsättningen är att alla elever som går ut gymnasiet i Sverige ska ha spelat Klimatkoll.

Genom att välja en elbil orsakar du exempelvis nästan tio gånger mindre utsläpp av växthusgaser än om du kör motsvarande sträcka med en dieselbil, visar Klimatkolls beräkningar. Men det finns betydligt lurigare exempel. Som att det är mindre miljöbelastande att välja rosor odlade i Kenya än i Holland.

– Gemene man kan inte förväntas ha koll på allt. Därför behövs det styrmedel, både i form av klimatmärkning av tjänster och varor och en klimatavgift så att utsläppen kostar lite mer, säger Erik Sterner.

De flesta vill klimatet väl

De flesta konsumenter vill agera på ett bra sätt för klimatet, men deras möjligheter är väldigt styrda av det samhälle de lever i, instämmer Jörgen Larsson, forskare i hållbar konsumtion vid avdelningen för fysisk resursteori på Chalmers.

– Huvudansvaret ligger på politiker och politiska lösningar. Det är genom demokrati och gemensamma beslut som vi kan hantera det här och faktiskt kan klara att uppnå klimatmålen. Att ta gemensamma politiska beslut kan vara att vi exempelvis sätter krav på produkter som ska få säljas, att göra det som vi tycker är bra billigare och det som vi tycker är dåligt dyrare, så att vi konsumerar mindre av det. Vi kan bland annat kräva av företag att de har obligatorisk klimatinformation på produkter.

Jörgen Larsson forskar just nu om att höja skatten på viss typ av mat och att sänka skatten på annan mat.

– Jag tror att den breda allmänheten är positiv till att få hjälp att välja hälsosamt och klimatsmart genom prissignaler, säger han.

I dagarna lanseras Energikoll, ett syskonspel till Klimatkoll, med fokus på hur mycket olika aktiviteter i vår vardag kostar baserat på hur mycket energi de förbrukar.

– Användningen av led-lampor behöver man inte tänka på. Inte heller behöver man oroa sig för att se på tv, ladda mobilen och spela dataspel. Ur strikt klimatperspektiv skadar elektroniken klimatet mindre än många tror. Laddningen drar inte mycket ström, och det är relativt små prylar, säger Erik Sterner.

Växthusgaser

Det finns flera olika växthusgaser som bidrar till global uppvärmning. I kortspelen Klimatkoll och Energikoll räknar forskarna med de viktigaste: koldioxid, metan och lustgas.

När utsläpp av en viss växthusgas uttrycks i koldioxidekvivalenter anger man hur mycket koldioxid den motsvarar för att ge samma verkan på klimatet. Metan bidrar exempelvis 21 gånger mer till växthuseffekten än koldioxid. Ett metanutsläpp på ett ton motsvarar alltså 21 ton koldioxidekvivalenter.

För att beräkna utsläppssiffrorna i Klimatkoll har en beräkningsmodell använts som utvecklats av forskare vid Chalmers tekniska högskola. Merparten av siffrorna som använts för beräkningarna kommer från aktuella uppgifter från vetenskapliga artiklar, rapporter från myndigheter, forskningsinstitut och statistiska databaser.

Men om man gör något bra så måste man väl kunna unna sig något annat, kan nog många resonera.

– Jag är bra på att sopsortera, kan jag då kosta på mig en flygresor? Nej, inte om du inte använder en trovärdig klimatkompensation, eftersom det är den totala summan av utsläppen som räknas om vi ska klara klimatmålen.

Spelar det då någon roll vad jag eller ens hela Sverige gör? Ja, säger Erik Sterner med emfas.

– Visst är vi förhållandevis få i Sverige, men västvärldens totala klimatavtryck är stort. Den framtid vi får om alla resonerar som att ”det spelar ingen roll vad jag gör” är jag övertygad om att väldigt få vill ha. Skulle alla tänka så och de fattigaste 90 procenten av världens befolkning började släppa ut lika mycket som de rikaste 10 procenten gör idag skulle vi få cirka fem graders global medeltemperaturökning till år 2100 – och glöm då inte att vi i Sverige får det dubbla! Detta skulle innebära att stora delar av vårt klot blir obeboeliga och ett ytterligare påskyndat massutdöende av arter.

– Sen kommer vi inte ifrån rättviseperspektivet: om vi i Sverige släpper ut fyra till sex gånger så mycket koldioxid som i Indien, och de dessutom drabbas värre än vi av klimatförändringarna: är det då försvarbart att vi släpper ut mer än de?

Erik Sterner menar att det är viktigt med föregångsländer som visar att man kan ha ekonomisk tillväxt utan en stor klimatpåverkan.

– I både EU och USA händer väldigt mycket nu inom klimatområdet. Det finns affärsmöjligheter inom elektrifiering, grönt stål, grön cement och så vidare.

Men han vill hellre vända på diskussionen.

– Istället kan vi konstatera att vi kan ha det riktigt gôtt även med betydligt lägre utsläpp. Till exempel jobba mindre, njuta mer av massage, idrottsevenemang, konserter, god mat på restaurang, riktigt bra datorspel, sporta, avancerad teknik...

Så mycket kostar våra latvanor i klimatpåverkan

Att värma en villa på 140 kvadratmeter i södra Sverige under ett år med:

Kilo koldioxidekvivalenter

Att pendla 24 kilometer per dag under ett år i en:

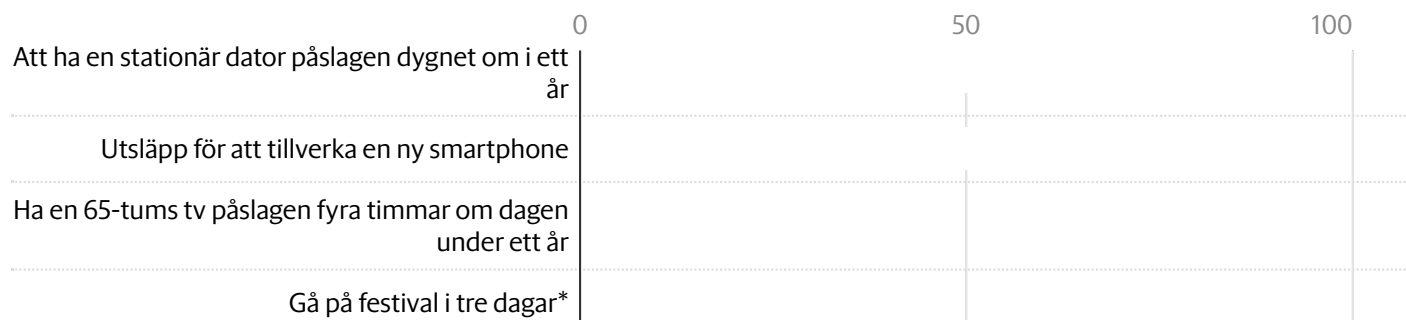
Resor, svensk årsgenomsnitt (590 mil/person):

Mat under ett år för en svensk genomsnittlig allätare:

Allt det roliga:

*Energi, godstransport, flyga in artister etc. Utsläpp per besökare.

Grafik: GP • Källa: Kortspelen Energikoll och Klimatkoll

Fotnot: GP klarade att rangordna de värsta utsläppsbovarna i Eriks test. En närmare titt på kortspelet Klimatkoll visade att blandkost under ett år orsakar 2 000 kilo koldioxidekvivalenter, att duscha med standardmunstycke tio minuter om dagen orsakar 100 kilo och ny mobil 60 kilo.

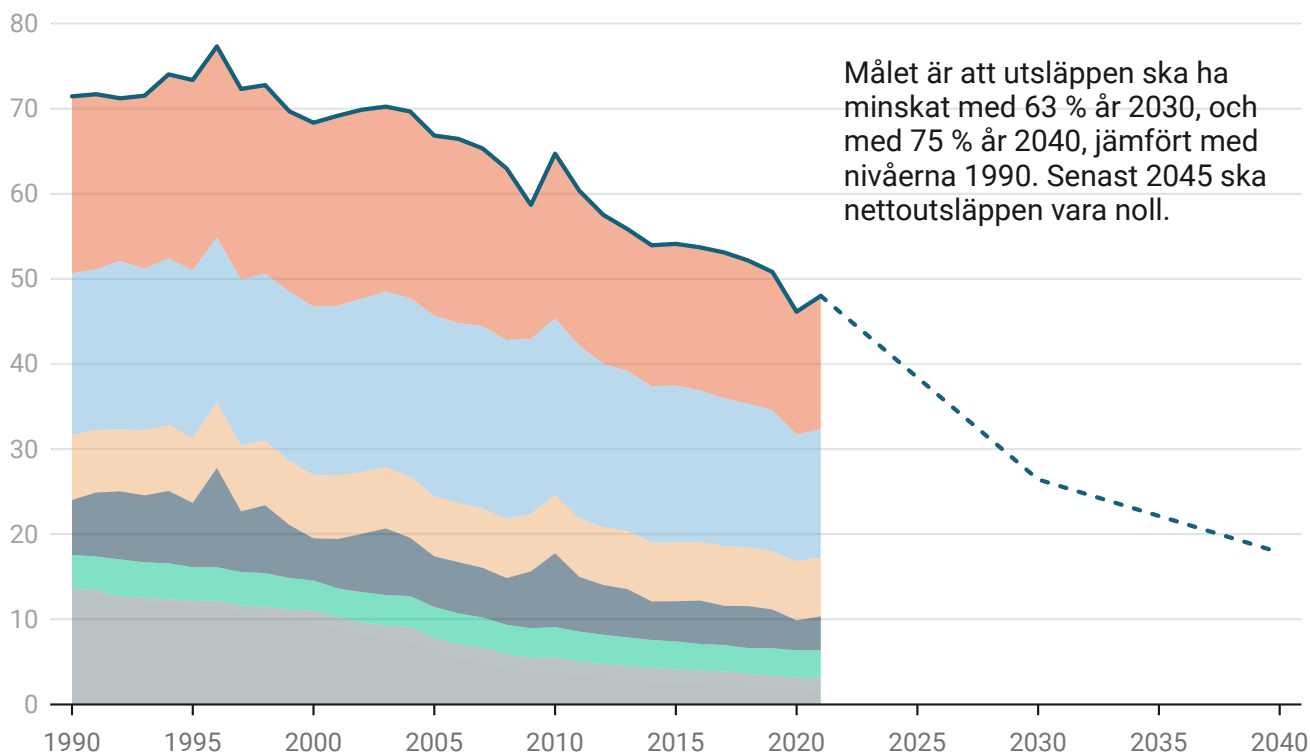
Sveriges klimatmål

Grafen visar källorna till Sveriges utsläpp av växthusgaser inom landets gränser 1990-2021, angivet i miljoner ton koldioxidekvivalenter. Den streckade linjen visar Sveriges klimatmål.

Den största källorna till utsläpp är

- Industri
- Inrikes transporter
- Jordbruk
- El och fjärrvärme
- Arbetsmaskiner
- Övriga källor till utsläpp är produktanvändning, egen uppvärmning av bostäder och avfall.

— Totala utsläpp - - Klimatmålen

Statistiken för 2021 är preliminär.

Grafik: GP/Tove Lillsund • Källa: Naturvårdsverket • [Ladda ner data](#)

Testa ditt klimatavtryck

Genom att beräkna dina utsläpp av växthusgaser får du koll på hur stora utsläpp din livsstil orsakar och kan utifrån resultaten göra förbättringar.

Nedan följer tre olika verktyg för att räkna på ditt klimatavtryck.

- Med **WWF:s klimatkalkylator**, utvecklad i samarbete med Stockholm Environment Institute (SEI), kan du ta reda på hur stora växthusgasutsläpp din livsstil orsakar genom att svara på frågor om ditt hushålls boende, resande, matvanor och shopping.
- Med **Svalnas klimatkalkylator** laddar du ner en app som kopplas upp till din bank. Här mäts klimatavtrycket i realtid baserat på hur du bor, reser, äter och shoppar.
- Ännu en variant är **Klimatkontot**, som tagits fram av Svenska Miljöinstitutet, samt Vi-skogens